

PANORAMA 78

BOŽIĆ 2004.

UVODNIK

Štovani štioče, "Parsek" zaključuje razmjerno uspješnu godinu. Izišla su četiri kvartalna broja, kao i sferakonski *special unlimited edition*. Okej, pet brojeva godišnje možda i nije baš najuobičajeniji ritam izlaženja, no godišnji plan je ispunjen. Tako bude i u idućoj godini, uz pokoje iznenađenje! No, dragi štioče, mogao bi se upitati - kao što urednika "Parseka" ponekad salijeću - kako je papirnati fanzin zapravo zastario... Kako je došlo doba Interneta, web stranica, e-zina, blogova. Kako je papir za dinosaure, romantičare, nostalgicare, djecu koja su odbila odrasti. Ne slažem se - i to iz više razloga!

Počinjem od prividno najbanalnijeg. Naime, papirnato izdanje sili na određeni ritam izlaženja, a za fanzin - kao uostalom i za svaku periodičnu tiskovinu - upravo je periodičnost najvažnija. Tko ne vjeruje, neka se informira što se događa s "Futurum", ali i s časopisima poput "Interzonea", čiji nakladnik i uredništvo su već počeli davati izjave u stilu *we shall fight in the fields and in the streets, we shall fight in the hills; we shall never surrender!*

Nadalje, papir omogućava distribuciju i ondje gdje web ne dopire. S obzirom da se "Parsek" za sada ionako distribuira u ograničenim količinama, ovo i nije neki argument. No, potencijal postoji, kao što je pokazala pojava "Parseka" na ovogodišnjem Interliberu.

Na posljetku, dolazim do romantičarskog, nostalgičarskog, infantilnog razloga: papir je onome na čemu smo odrasli i na što smo navikli.

I ošće: "Parsek" ide i na web, pa opet nitko nije zakinut!

* * *

I u ovom broju priča autora Robija Selana dolazi iz Istre, kao i naslovnica Bojana Peršića, dok je Marina Jadrežić poslala pjesmu "koja u SF svijetu još nije objavljena (izašla je u jednoj ne-SF zbirci)", kako reče Marina. U ostalom, Istra se pokazala možda najživljom regijom što se tiče znanstvene fantastike i fantasyja.

S druge strane, filmska ponuda je ove jeseni bila prilično obilna, pa i KVČR ovaj put djeluje kao Maxim po diviziji. Doduše, "puca kao Maxim po diviziji" je izraz još Prvog svjetskog rata, no ovaj broj je uopće pomalo retro. Ne samo što od Krste A. Mažuranića saznajemo o prapovijesti hrvatskog fandoma, već počinjemo i s pothvatom koji je dugo čekao na ostvarenje, a to je objavljivanje bibliografije hrvatskog SF-a. Naime, poznati pisac i ljubitelj SF-a Živko Prodanović prikupio je visokovrijednu građu o hrvatskom SF-u do 1945. godine, koju od ovog broja počinjemo objavljivati u nastavcima. Bit ćemo, dakle, prilično *retro* još dugo vremena, a za očekivati je kako bi pothvat sastavljanja bibliografije ušao u novu fazu...

"Parsek" na webu:

<http://parsek.sfera.hr/>

Kontakt:

parsek@sfera.hr

B.Švel

KRATKE VIJESTI

Održan CRŠ

U zagrebačkom Studentskom centru održan je sedmi po redu festival stripa Crtani romani šou. Između 26. i 28. studenog posjetitelji su, među ostalim, mogli uživati u izložbama - kako onoj natječajnoj, tako i radovima Esada T. Ribića - zatim radionicama, obilnoj burzi stripa, te drugim programskim točkama. Filmske projekcije u velikoj dvorani te CRŠ Kinu na katu, bile su također tematske: *Spider-man 2*, *X-men 2*, *Punisher* i *Garfield*, kao i turski *Komandant Mark* te talijanski animirani *Alan Ford*.

Nema sumnje kako je glavna poslastica bilo gostovanje talijanskog crtača Galliena Ferrija te scenarista i urednika Morena Burattinija, koji su autori popularnog junaka Zagora.

Pohvale organizaciji, a osobito Radiju 101 i Tihomiru Tikulinu Tici!

Otvoren fantasy shop u Rijeci

Dana 1. prosinca u Rijeci je otvoren novi fantasy shop GAME MASTER na adresi Križanićeva 1c, pasaž iznad hotela Kontinental. Posjetitelji u njemu mogu kupiti ne samo razne igre i potrepštine za njih, već i stripove, kao i knjige znanstvenofantastične te fantasy tematike, uključujući i knjige iz biblioteke "Sfera", do sada nedostupne u riječkim knjižarama. U sklopu dućana je i igraonica, a namjera je neka GAME

MASTER postane okupljalište ljubitelja kreativnih igara. Dodajmo kako je jedan od voditelja programa poznati SF i fantasy autor Zoran Krušvar.

Istrakon 2005.

Istarska konvencija znanstvene fantastike održat će se u Pazinu - prema raspoloživim informacijama - između 11. i 13. ožujka 2005. godine. Natječaj za priče je već raspisan; tekst natječaja smo već donijeli u dva prethodna broja, pa ga ovaj put preskačemo - dodajmo da je natječaj otvoren do 15. siječnja, a puni tekst može se vidjeti na adresi:

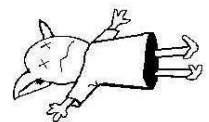
http://www.ice.hr/davors/natjecaj_2005.htm

"Most" - "The Bridge"

Literarni časopis "Most" ("The Bridge") u dvobroju 3-4 za ovu godinu donosi tekst na engleskom jeziku autora Aleksandra Žiljaka u kojem se daje sažeti pregled stanja hrvatske znanstvene fantastike. Tekst je objavljen uz brojne ilustracije, uključujući naslovnice sferakonskih zbirki, knjiga iz biblioteke "Sfera", kao i naslovnicu prošlog broja "Parseka". Za očekivati je kako će ovaj Žiljakov članak pridonijeti informiranosti međunarodnih stručnih literarnih krugova glede hrvatskog SF-a i fantasyja, budući se "Most" ponajprije distribuira po sveučilišnim katedrama i kulturnim centrima u inozemstvu.

Izišla "Futura" broj 123

Pojavljivanje jedinog hrvatskog profesionalnog časopisa na kioscima pomalo postaje viješću...

Autor ove priče dolazi iz Labina, a po zanimanju je novinar. Dobitnik druge nagrade na istrakonskom natječaju ove godine, Robi je jedna od onih snaga s kojom u buduće treba računati!

RAT ZA IZVORE

Piše: Robi Selan

Isključio sam načas svoj *audiobrowser* jer je status blokiranih decibela na viziru što je ujedno služio kao display pokazivao nulu. Poželio sam ponovo slušati svijet kao normalan čovjek, ali sve što sam čuo bila je neka neobična, gluhozvoneća tišina, kao da sam na tom svijetu sam, a ne usred grčevite bitke za glavni grad!

No, on ubrzo se ubrzo automatski uključio kad se u mom vidnom polju pored atmosferskih podataka, podataka o vodu i satniji i udaljenosti najbližeg suborca zacrvenjela kudikamo najvažnija informacija - ona o udaljenosti najbližeg neprijateljskog vojnika. Bio je tu, iza ugla zida uz koji sam bio naslonjen leđima, udaljen 11,99 metara! Čuo sam škripu kamenčića pod njegovim čizmama koja se miješala sa uspavljujućim šumom vodoskoka iz bezbrojnih fontana u golemoj Predsjedničkoj palači. Mogao sam ga zamisliti: unezvjeren, zbunjen, ostavljen neka sam shvati da njegova vojska gubi bitku za koju su ga na sva usta uvjerali kako je dobiva.

Jednostavno sam iskoračio iz zaklona i potražio ga pogledom. Točnije, susreo sam se s njegovim pogledom jer je gledao pravo u mene. S uperenim prastarim AK-47!

Osjetio sam dva snažna udarca u trup koji su me poput šahovske figure za dva polja bacili unatrag. Pucnjeve sam čuo tiho jer ih *audiobrowser* pročistio od decibela koji bi mogli naštetiti mojim bubnjićima. Bio je to uređaj za dnevnu borbu koristan kao

infracrveni za noćnu, ali malčice je previše buke filtrirao tako da pucnje nismo čuli u žestini dovoljnoj da podigne adrenalin. Ispao je ovo neki tihi i mlaki rat. Mislím da će vojni znanstvenici u budućnosti još poraditi toj stvarčici.

Prsluk od *spidersteela*, materijala koji čini paukovu nit, a dobiva se od kostrijeti genetski modificirane kože, pokazao se kao sjajna stvar - lagan do neosjetnosti, a čvrst kao ništa slično. Suknjica što štiti moj abdominalni dio, kao i kaciga, bili su od istog materijala, a vizir od neprobojnog stakla, tako mi zrna ni ovuda ne bi naudila, ali oklop za udove nam nisu dopuštali jer, kažu, to bi nam smetalo u pokretima. Da me pogodilo u ruku ili nogu, bilo bi svačega: moja bi se odora morala stisnuti da zaustavi krvarenje, aktivirala bi se ampula s morfijem protiv bolova, sanitetu bi bio upućen signal o ranjeniku i za nekih pola sata ležao bih na operacijskom stolu pod mikrokirurškom operacijom. Kakve užasne neugodnosti! Jasno je da sljedeći vikend ne bih mogao provesti s djevojkom kao što sam planirao, a upitno je bi li moja ruka ili noga opet funkcionirali kao nekada, ma koliko vojni kirurzi prisezali da svakoga mogu tako "zakrpati" da izgleda kao nov!

I tako, pogodio me u prsa i samo odgurnuo unatrag. Nisam mu dopustio da ispali treći ili četvrti hitac - povukao sam otonac. Nije imao izgleda, "spread management" senzori tj. mikrosenzori za

raspoređivanje rasipanja smješteni na vrhovima zrna biraju najpovoljnije ciljeve na ovoj udaljenosti. Prvo mu je zrno napravilo rupicu ispod desnog oka pri ulazu i razvalinu na potiljku pri izlazu; zrno što se pri ispaljivanju nalazilo unutar tog prvog zrna prošlo mu je kroz trup iznoseći sa sobom dugi mlaz crvenila, a treće zrno, ono što je izašlo iz drugog zrna što se nalazilo u prvom, otkinulo mu je genitalije! Sve u svemu, srušio se na nos kao da nikad nije bio živ! Otkucaji njegova srca više nisu mogli biti registrirani i crvena brojka neprijateljskih vojnika bila je ništica.

Kašasta krvavo-siva masa mozga dobro je kotirala, no to je već bilo viđeno, crvena lokva s komadićima iznutrice bila je posve nezanimljiva, ali ono krvavo nalik na dva golema zrna graha, to je već bilo ono što se tražilo! Zato sam prišao i zagledao se u to. Meni se od prizora pomalo okretalo u želucu, ali bio sam gotovo siguran da redatelj od svih slika koje mu se iz rata nude bira upravo ovu moju i da milijuni ljudi koji u svojim domovima prate izravan prijenos borbi vide ono što i ja. Jer, gdje ćeš bolje scene za "Reality War"?!

Glupog li naziva! Rat je oduvijek bio stvaran, a vojska je dragovoljce novačila davno prije nego što je televizija izmislila reality show, ali kome to pričati? Siguran sam da mnogi ljudi misle da su ovaj rat povele televizijske kuće i da vojska samo pruža samo "logističku potporu". I što je najgore, katkad pomislim da sam možda ipak ja u zabludi, a ne oni!

Začuo sam korake svojih i na viziru pročitao da mi s lijeve strane iz smjera u kojemu su se nalazio Predsjednikov olimpijski bazen dolaze tri suborca. Zelenoj brojci s dvojkom na mjestu desetice brojka na mjestu jedinice pokazivala je sve manji broj:

sedam, šest zarez pet, šest... Kad su mi se pojavili pred očima, vidio sam da su to zapravo samo dva istinska suborca, a treći je bio onaj ljigavi narednik White zadužen za promidžbeno djelovanje među nama vojnicima. Značilo je to da mu je "odozgo" dana neka posebna moć zbog koje mu se ni časnici ne usude proturječiti, već ga puštaju da uzme riječ kad hoće i šutke se s njime slažu što god rekao.

- Uuuu, dobro si ga!, reče nagnuvši se nad moju "lovinu".

Neko je vrijeme razgledavao izloženo, a zatim mu pogled padne na drvena vrata do kojih se spuštalo stepenište ispred kojih je mrtvac ležao. Ostaci mrtvačevih testisa ležali su upravo pri vrhu tog stepeništa. Hitrim i u isti mah nekako podmuklo-ljigavim pokretom ruke koji je otkrivao njegovu pravu narav zapovjedi neka isključimo kamere i odmah potom isključi svoju. Značilo je to da drži da se u tom podrumu nalazi nešto što gledateljstvo ne bi smjelo vidjeti. Ili barem ne odmah i onako kako ćemo mi to zateći.

- Pete, ostaješ na straži, ostali za mnom!, izda monotonu zapovijed.

Pazeći da čizmama ne stane na ostatke mrtvog vojnika, počne silaziti stepenicama. Ja i Johnny smo ga slijedili, Pete je ostao ogledavati se s prstom na otponcu. Sišavši, White zastane pred vratima te pogleda na detektor eksploziva kakvog je na desnom zapešću nosio svaki vojnik. Uređaj nije pronalazio nikakvu vrstu eksploziva iza vrata, drugim riječima kazivao je da ga ništa neće raznijeti ako ih otvori. Mislim da ta stvarčica nikad nije radila sa stopostotnom sigurnošću; kažu devedeset posto, ali ja bih rekao jedva pedeset. No, White je s punim povjerenjem pritisnuo starinsku kvaku od kovana željeza.

Velika drvena vrata nisu bila zaključana i glatko su se otvorila. Dočeka

nas je nastavak stepeništa u mrak iz kojega je izbijala zavodljiva svježina. White pritisne sklopku na zidu od čega se posred stropa podruma što se nalazio još dva metra niže upali niz rešetkama zaštićenih svjetiljki. Njihovo je svjetlo otkrilo prizor od kojeg nam je zastao dah: u prostoriji se nalazio niz sjajnih bačvi od inoksa, a prema kraju podruma pružale su se police iz koje su nas čepovima gledale ukoso položene boce!

- Proklet bio, vidi što je sve ovdje skupio!, vikne narednik.

Sišli smo i zadivljeni prošli između bačava do polica. White razbojničkim pokretom dohvati jednu bocu i pogleda etiketu.

- Vidi ovo, afrička Zambezi Spring! Boca stoji sto dolara!

Odvnuo je čep, podigao vizir i nemilice pustio nekoliko dugih gutljaja niz grlo. Na njegovom sam licu očitao osjećaj sreće, pravde, dostojanstva... Ukratko, blaženstvo!

- Probaj!, tutnuo mi je bocu u ruke.

Prislonio sam je na usta, nagnuo i učinio nekoliko gutljaja, a zatim je odmaknuo i spustio glavu sačekavši da osjetim okus. Zaista, fantastičan omjer kationa i aniona!

Johnnyju nije trebalo govoriti, sam je zgrabio s police i otkrio da u ruci drži Bajkalskaju. Pete je trebao stajati na straži, ali začuvši naše uzvike zanemario je zapovijed, strmekuo se u podrum, u pokušaju da smisli najgoru moguću psovku opsovao nešto što zapravo ništa nije značilo i brže-bolje dohvatio bocu s police: Colorado Run!

Onaj kurvin sin Predsjednik nije samo gradio goleme bazene s umjetnim slapovima i valovima, montirao fontane u gotovo svakom toaletu i bezočno prskao stotine četvornih metara svojih travnjaka kako bi uvijek bili zeleni dok mu je narod skapavao od žeđi.

Štoviše, on je silan novac trošio i na nabavku najskupljih voda za piće na svijetu!

- Gledajte!, pokazao je White na staklovinu razbijene boce na tlu: - Ispala im je boca dok su bježali. Pokupili su što su pokupiti stigli, zato su neka mjesta na polici prazna.

- Istina je da je bio opsjednut vodom, reče Johnny: - Ali od sada će piti destiliranu mokraću, izvori su naši! Ovaj narod zaslužuje da bude gasan!

Johnny nije bio nikakav filozof i vjerovao je u ono što su nam White i njemu slični papagajski ponavljali, a to je bila samo žešća inačica onoga što se govorilo po svim televizijskim postajama: da smo zaratili da bi narod ove zemlje bio gasan. Većina nas bila je pak na čisto s odgovorom na pitanje čemu sva ova silna koncentracija znanosti i tehnologije u jednome ratu: zbog kontrole nad izvorima. Istina, donijet ćemo demokraciju u ovu zemlju, ali njezina će vlada iz nekog čudnog razloga biti presretna što tisuće hektolitara vode može prodavati nikome drugome nego nama!

- Kamo li je samo pobjegao? A bio je tu prije možda petnaest minuta!, rekao je Pete, na što se narednik nadovezao: - Da mi padne šaka gurnuo bi mu gumeno crijevo u grlo i puštao vodu sve dok mu iz guzice ne izbije vodoskok!

- Vidi ono, hej!, uzviknuo sam istog časa i pokazao bocom u ruci u pravcu samog dna podruma. Ondje se nalazio ormarić kojega je jedno krilo bilo gotovo širom otvoreno. Prišli smo bliže: neke su boce nedostajale u svojim ležištima, ali većina ih je ostala. Posegnuo sam prvi i uzeo jednu. Na prvi pogled nismo mogli vjerovati, a onda smo psovka najcrnje mentalne prljavštine izrazili svu svetost tog trenutka: u ruci mi je bila Jona!

Na tržištu pojavila kao dječja voda, a zatim postala nevjerojatno tražena zbog svojih fantastičnih organoleptičkih svojstava. Zvali su je i "Mona Liza među vodama" jer nikakve analize nisu mogle otkriti u čemu se sastoji njen nadmoćno privlačan okus kao što nikakva znanstvena analiza ne može odgonetnuti Giocondin smiješak. I druge su vode imale sličan omjer kemijskih spojeva, ali Jona je uz to imala i "ono nešto". Crpili su je nemilice, a onda je njen izvor na poluotoku Istra u Hrvatskoj iznenada neobjašnjivo presušio. Posljednje su litre dosezale astronomske cijene. A Predsjednik je, eto, cijeli ormarić napunio Jonom!

White se trzne kao da mu je muha ušla u uho - kroz slušalicu mu je stigla zapovijed!

- Dečki, nekoliko bunkera na južnom prilazu palači još nije shvatilo da nemaju nikakvih izgleda. Moramo ih srediti.

- Zar nema nikoga bliže od nas tko će odrediti koordinate ?, pitao sam.

- Nema više pametnih bombi za manje od deset neprijateljskih vojnika na okupu, odgovori narednik: - Oni gore misle da smo se razmazili. Treba to riješiti staromodno; pješice i ručno!

Krenuli smo odmah, ali smo svi prije toga strpali po jednu bocu Jone u torbice s hranom - više se nismo usudili!

Prošli smo pored našeg mrtvaca što je ispod sebe širio sve veću lokvu krvi, a zatim i pored ostalih neprijateljskih vojnika koje smo likvidirali pri upadu u Palaču. Djelovali su poprilično neuljudno ležeći onako kojekuda i kojekako u nehigijenskim uvjetima što su ih svojom smrću prouzročili.

Ubrzo smo se našli u zaklonu iza napuštenog neprijateljskog kamiona. Prevrnut na bok nalazio se ispod zida kojim je Predsjednik ogradio svoju palaču iz "vodene bajke". Jer taj je gad svim sredstvima branio

žednom narodu da mu ne posrče vodu iz bazena. Bio je jedan od onih koji ne samo da žele nešto imati, već im je, kako bi bili sretni, potrebno da drugi to isto nemaju. Prije nego što smo stigli do zaklona pretrčali smo potočić što se slijevao niz ulicu, a izvirao je u podnožju zida iz rupe što ju je načinila granata. Voda je iz rastrgane cijevi lptala kao da je netko vedrom baca!

Ispred nas se nalazilo cestovno raskrižje nasred čega je iz bunkera od naslaganih vreća pijeska na sve strane praskala puščana paljba. Na viziru sam očitao da su udaljeni 26,5 metara i da ih ima petero. Bit će prije da od straha nisu znali što čine, nego što su to činili iz hrabrosti. Vjerojatno bi se predali kad im ponestane streljiva, ali nismo imali vremena za čekanje. Nije trebalo ništa govoriti, znali smo što treba učiniti: tri granate u bunker, a zatim uskočimo i upucamo sve što se još miče!

Čekali smo da narednik izda zapovijed kad iznenada na viziru ugledasmo plavu brojku jedan u rubrici "CIVILI" s pratećom informacijom: "iza četiri" što je značilo okvirnu informaciju smjera: civil se nalazio desno i nešto iza nas. Okrenuli smo glave i ugledali civila. Zapravo, dječaćića u prnjama kako s nečim u rukama trči preko ceste.

Ono što se potom zbililo, zbililo se vrlo brzo!

Mali je potrčao prema onoj rupi iz koje je izbijala voda. Možda nije shvaćao opasnost, a možda mu je miris svježje vode bio tako primamljiv da ni na što drugo nije mogao misliti. Potrčao je nimalo se ne obazirući na paljbu, vrlo sporo, vidjelo se da je iscrpljen od neishranjenosti koliko i od dehidracije, a svuda oko njega odbijala su se puščana zrna. Jadani, kad je zrno rasprsnulo komad asfalta tik ispred njegovih stopala, na trenutak je

zastao i podigao laktove kao da će poletjeti, a onda nastavio dalje.

- Sprašimo gadove!, vikne White i mi izvirismo iz zaklona u namjeri da iz pušaka ispalimo granate u bunker. Ostali su to učinili, ali ne i ja! Mene je strahoviti udarac bacio na leđa. Trebala mi je sekunda-dvije da shvatim što se dogodilo: metak me pogodio u čelo!

Opipao sam kameru i uvjerio se da je s njom sve u redu. Kakav trzaj! Moglo mi je slomiti vrat!

Tada se do mog ramena nešto dokotrlja. Pridigoh se i pogledah: plastična boca, ona koju je nosio dječčić!

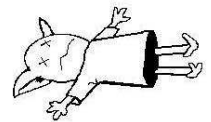
Idućeg trenu potražih ga pogledom, a ono što sam našao sličilo je na zgaženu mačku ili psa na cesti - bez glave, a iz trupa se izvalila hrpa crijeva. Bilo mi je jasno što se

dogodilo: ispustio sam pušku pri padu, ona je lupila o tlo, opalila, zrna su se rasporedila...

- Snimaj to! Obvezno snimaj to!, čuo sam kao narednik White oduševljeno viče.

I što sam mogao? Ustao sam se, prišao krvavim ostacima i zagledao se u njih. Razumio sam dobro: ovo je dijete bilo ono što se zove "kolateralna šteta", ali u režiji nitko neće mariti što je stradao od naših metaka. Uostalom, nitko od gledatelja ne bi povjerovao da naši dobri dečki mogu prouzročiti nešto tako grozno, ne, krivi su njegovi što su pucali i time izazvali tragediju.

Dječčić rastrgan, a htio je samo malo vode - bio je to snimak koji je u javnosti mogao opravdati ovaj i još dva ovakva rata!

SFMS priča: Kile, *Kratka obavijest*

Poštovani! Obavještavamo Vas da uslijed redovitog polumilenijskog pregleda, necete biti u mogućnosti koristiti se uslugama beam-transportera od 23. do 25. travnja.

Zahvaljujemo na razumijevanju. Zemaljski Emiteri Transporta - ZET.

Darko Suvin

SF je, dakle, literarni žanr čiji nužni i dostatni uvjeti su prisustvo i uzajamno djelovanje očuđenja i spoznaje, te čije glavno formalno sredstvo jest imaginativni okvir (koji je) alternativan autorovom empirijskom okruženju.

Kina vrte, Čubi recenzira

S obzirom da će se uredniku dignuti i ono malo kose kad vidi kol'ko ovog ima, bolje da smjesta krenem

VRUĆA SF JESEN

Piše: Aleksandar Žiljak

Hellboy

Hellboy je filmska adaptacija strip serijala autora Mikea Mignolle. To je postala moda zadnjih godina, dala je podosta smeća i tu i tamo nešto suvislije. *Hellboy* je, srećom, bliži ovoj drugoj kategoriji.

Priča: Škotska, 1944. Nacisti, predvođeni nikim drugim do Rasputinom, pokušavaju spasiti stvar (tj. dobiti rat) otvarajući, pojednostavljeno rečeno, tunel izravno do pakla. E sad, konce im pomrse hrabri američki vojnici (Britanci valjda natežu veseljka, što li, obzirom da je to njihovo kopno!), ali ne prije no što se kroz napola otvoreni prolaz prošverca neki čudan klinac. Crvene boje kože, ima roščiće i rep. I voli čokoladice. I smjesta se dopao momcima, koji su ga prozvali Hellboy.

Danas. *Hellboy* je udarna pesnica tajne vladine jedinice za borbu protiv natprirodnih čudovišta. Vlada negira da on postoji, iako mediji trube o njemu na sve strane. Jest da si čovjek brusi rogove, ali taj je prokleti rep teško sakriti. Vrag, pak, ne spava, Rasputin se po tko zna koji put vraća iz mrtvih i *Hellboy* će se ubrzo naći pred dilemom otvoriti prolaz do pakla ili ne.

E sad, iako se ne može baš reći da je film sranje, isto tako se mora priznati i da je pomalo razočaravajući. Stripove nisam čitao, pa da usporedim, ali Guillermo del Toro (koji nam je u dobrom sjećanju ostao po filmu *Mimic*) se baš nije proslavio. Mislim, nije da je nešto posebno loše, film jednostavno osim rutinske pucačine i nešto malo superjunačkih emocionalnih boli ne nudi ništa novo. I Ron Perlman u naslovnoj ulozi ponavlja svog neandertalca dobra srca. Ukratko, ništa posebno, ali se može pogledati.

Catwoman

Još jedna stripovska adaptacija, ovaj put *spin-off* Batmana. Režirao francuski režiser Pitof, inače stručnjak za specijalne efekte, a čiji je prethodni uradak *Vidocq* opisan kao lijepo snimljen ali totalno bez glave i repa.

Ovo, recimo, ima neku glavu i rep. Ne i smisao. Halle Berry radi kao (znate već, smušena, zbrkana, isprepadana generalno i smotana k'o sajla) dizajnerica oglasa u kozmetičkoj firmi. Kad slučajno čuje da revolucionarni novi proizvod ima gadne popratne pojave, Sharon Stone je dade hladnokrvno ukokati.

E sad, okupe se oko njenog tijela mačke, svaka joj dade po jedan život i naša junakinja uskrsava kao žena-mačka. Malo prede, malo grebe, a inače se bori protiv zle kozmetičke industrije što je naumila porobiti sve žene svijeta. Ukratko, glupo i bezvezno. Trebam li još što reći?

Van Helsing

Još jedan komad holivudskog smeća. Ovaj put reciklaža starih *Universalovih* serijala iz kasnih tridesetih i četrdesetih. Ono, u stilu Dracula protiv Frankensteina protiv vukodlaka, toga se snimalo na vagone.

Sad se toga primio Stephen Sommers, poznat po svojoj *Mumiji*, i ubrljao stvar. Van Helsing je ovdje prikazan kao vatikanski 007 (doslovno, imaju čak i radionicu gdje mu izmišljaju nova oružja) koji okolo tamani čudovišta. Tek što se vratio iz Pariza, gdje se obračunao s gospodinom Hydeom, a već ga šalju u Transilvaniju. A kad tamo, grof Dracula pokazuje posebni interes za pokuse izvjesnog doktora Frankensteina. Uskoči tu i po koji vukodlak, tek toliko, da se zna gdje smo. U Transilvaniji, naš će se 007 spetljati s

ciganskom princezom, i zajedno će pomrsiti konce starom krvoloku. Doduše, na što se njih dvoje namjere, mogli su povesti i Ellen Ripley.

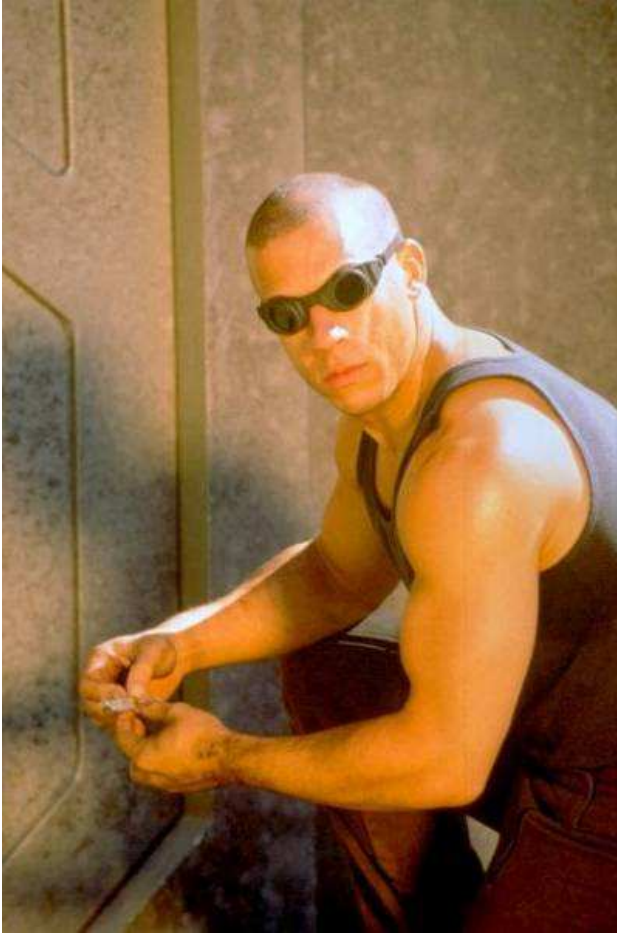

Već iz ove zadnje primjedbe naslućujete da se radi o smjesi svega i svačega, citata ima iz barem desetak, što pojedinačnih filmova, što serijala. Problem je što je sve jedan veliki CGI-crtić, uz puno jurnjave, dreke, vike i strke, a (za razliku od *Mumije*) skoro bez imalo humora. Sommers kuha juhu po istom receptu već po treći put i posljedica je krajnja dosada, za koju se gledatelj pita kad će konačno završiti. Nema tu ni strave, ni uzbuđenja, ni ushita, ni smijeha, samo jedan beskonačni i besmisleni davež i tupež. Izbjegavati!

Riddickove kronike

Dawid N. Twohy je poznati scenarist i režiser nisko-budžetnih SF filmova. Vaš ga je omiljeni recenzent upoznao preko filma *The Arrival*, o tajnoj bazi izvanzemaljaca koji

planiraju pokoriti Zemlju. Iako ne mogu ustvrditi da je film loš, ostavio me prilično hladnim, možda zato što me cijela X-fileki ikonografija baš i ne uzbuđuje. *Pitch Black* sam uspio propustiti, iako su mi ga nahvalili.

The Chronicles of Riddick je nastavak, utoliko što Vin Diesel i ovdje pokazuje kako dobro trči i vidi u mraku. A i neki likovi iz prvog filma su ovdje. Priča? Za Riddikom je raspisana nagrada. E sad, ne da su ga uspjeli uhvatiti, ali on svejedno ide da se najebe majke onima koji su mu stavili cijenu ispod slike. A kad tamo, cijela je planeta u opsadnom stanju! Navaljuju Mrtvozori, sekta koju predvodi vođa nadljudskih moći, a koja fanatično radi po sistemu ili se pokloni ili te uklonimo. Jasno, Mrtvozori su nenadjebivi i Riddick jedva uspijeva pobjeći invaziji, da bi sa zatvoreničkog planeta Krematorija izbavio svoju davnu poznanicu.

Međutim, kako je u svom nejebanju autoriteta uspio impresionirati Mrtvozore, oni šalju ekspediciju za njim. Vidjevši da ih se neće tako lako riješiti, Riddick se odlučuje na obračun. On sam. Njih gomile. Nemaju nikakve šanse.

Nije ovo bez svojih problema. Neke stvari nemaju baš veze s logikom, a još manje sa S dijelom SF kratice. Posebno se to odnosi na Krematoriju, jedinstveni planet na kome svaki dan sve gori, iako nije baš jasno što to ima gorjeti (zatvor je ukopan). Pomoglo bi i kad bi Vin Diesel malo manje pozirao i izgledao opasno, a malo više glumio. No, Twohy ipak uspijeva sve koliko-toliko držati pod kontrolom i rezultat je prilično gledljiv film, relativno suvislo složenih likova (iako su neki na rubu karikature), negativaca koji (gle čuda!) imaju i treću dimenziju, zanimljive vizualnosti i neočekivanog kraja. Vaš će recenzent iščitati i neke političke konotacije u totalitarističkom Mrtvozorskom uređenju, koje agresivno pokorava planet za planetom, šireći tako svoju viziju novog poretka u kome su sve razlike u kulturi, vjeri, rasi i tradiciji zbrisane. Zvuči poznato? U svakom slučaju, *Riddickove kronike* se dadu gledati i toplo ih preporučam.

Alien vs. Predator

Što se Hollywooda tiče, ovo je visjelo u zraku već petnaestak godina.

Još u *Predatoru 2* se nagovještava da se predatori diče po kojim trofejem aliena (pažljivo si odvrтите scenu kad Danny Glover na kraju uđe u predatorov brod i otkrije zbirku lubanja). Iste (1990.) se pojavio i prvi strip serijal *Alien vs. Predator*, u izdanju kuće *Dark Horse*, specijalizirane za franšize po SF-hitovima. Iduće je godine napisan i filmski scenarij (autor Peter Briggs) od kojeg se odustalo, a koji dosta duguje stripu.

Sjetimo se, bilo je to vrijeme zlosretnog Fincherovog filma *Alien 3*, kad se nije baš znalo da li je serijal uspješno zatučen i ako nije, kako ga nastaviti. Predator-franšiza se, kao što znamo, preselila u strip i romane: nakon neuspjeha *Predatora 2* (koji ni u kom slučaju nije čurka kako neki tvrde) nitko se više nije usudio pljunuti lovu za treći nastavak. Nije da se nije moglo. Predator u Iraku. Predator u Vukovaru. Predator u Ruandi. Vidite na što ciljам?

Što se tiče aliena, stvar je spasila ovca zvana Dolly, pa je Ripley klonirana, a s njom i naša omiljena čudovišta. Kako se već priča i o novim nastavcima alien-serijala, očito je, a u cilju popunjavanja praznine, iz naftalina izvučena stara *AVP* (službena kratica *Alien vs. Predator*) ideja, od koje je u međuvremenu nastao stripovski podserijal.

Film Paula W. S. Andersona se ne odmiče bitno od već viđenog, osim što radnju smješta u današnje vrijeme, na Antarktiku. Tu satelit kompanije Weyland otkriva zagonetnu prastaru piramidu ispod leda. Zbrda-zdola skupljena ekspedicija, koja polazi istražiti ovaj jedinstveni nalaz, će ubrzo biti u gabuli do grla. Piramida je, naime, mjesto gdje predatori svakih sto godina dolaze položiti ispit zrelosti. Za to im, jasno, trebaju alieni. Ništa zato, kraljica je zaleđena ispod piramide, treba je samo otkravit. Jaja imamo,

trebamo još domaćine u kojima ćemo izleći nove aliene. Upravo se spuštaju! Pogađate, to je naša ekspedicija. Tko preživi *facehuggere*, naći će se između dvije vatre, pa tko živ, tko mrtav!

E sad, da je ovo nešto posebno pametno, nije. Da su likovi jedva nabačeni, jesu. Ali je Anderson uspio stvar izrežirati dovoljno agresivno i nemilosrdno, uz po koji vizualni trik i štos, da vas film cijelo vrijeme drži u napetosti. Ukratko, tko voli aliene i predatore, neće ni u kom slučaju izaći iz kina razočaran. Ovaj film nije naškodilo ni jednom od postojećih serijala, a možda je otvorio novi, idealan za solidne pucačine, sasvim zabavne samo ako se dobro naprave. A *AVP* uglavnom to jeste.

Sky Captain and the World of Tomorrow

Kao što to obično biva, šećer dolazi na kraju. Ovaj put u vidu jedne retro-brijačine, koju je vaš omiljeni recenzent otišao odgledati na pretpremijernu projekciju.

Kad čujete priču, pomislit ćete da je to još jedna bljezgarija kakve obično koljem tupim nožem. Dakle, New York. Cepelin *Hindenburg III* (kaj je bilo s drugim?) upravo pristaje uz vrh Empire State Buildinga. Među putnicima je i prestrašeni njemački znanstvenik, koji jedva uspije svom kolegi u Americi poslati upozoravajuću poruku prije no što netragom nestane. Nestalih znanstvenika ima još, a sve to istražuje novinarka Polly Parker (Gwyneth Paltrow). Slijedeći trag, odlazi na sastanak s rečenim kolegom, koji tvrdi da je sad on na redu. Znanstvenik je upozorava na opakog doktora Totenkopfa (nemojte se smijati!), ali prije no što joj uspije odati o čemu se radi, gradom odjeknu sirene za zračnu opasnost. Ne, nije Osama, već horde divovskih robota što

dolijeću i zatim marširaju gradskim ulicama, rušeći sve pred sobom.

Vlada poziva u pomoć Nebeskog Kapetana (Jude Law), pilota bez straha i mane, koji će u svom P-40 uspješno natjerati robote na uzmak. Ali, Totenkopf će njegovoj maloj i hrabroj zračnoj vojsci ubrzo upriličiti reprizu Clark Fielda. Zagonetni će mu roboti tom prilikom oteti najboljeg prijatelja Dexa,

ali ne prije no što on ustanovi odakle dolazi upravljački signal za sve te leteće strojeve. Slijedeći Dexove upute, Kapetan svojim avionom, s Polly na pomoćnom sjedalu, leti pravo za Tibet. U pomoć će im pristići i Kraljevska Mornarica sa svojim letećim nosačima aviona, a konačni će se obračun i zaustavljanje Totenkopfova paklenog nauma odigrati na dalekom, pustom otoku, neucrtanom u karte.

Još ste živi? Niste umrli od smijeha? Dobro! Jer, da bi se ovaj film shvatio, treba vidjeti njegova ishodišta. A to su američki filmski serijali iz 1930-tih, uz dodatak štiva poput onog kakvo je objavljivao Hugo Gernsback, a (što je za ovaj film možda još važnije) ilustrirao Frank R. Paul. Tu je naribano i podosta tadašnjeg stripa, a konačno je sve začinjeno Fritz Langom i njegovim klasicima poput *Metropolisa* i *Žene na Mjesecu*. Ukratko, retro!

Ovo nije prvi *homage* cijelom jednom periodu američke popularne kulture, serijal o Indiana Jonesu je najbolji i najpoznatiji primjer. Međutim, *Sky Captain* je i snimljen u stilu svojih uzora. Cijeli je gotovo monokromatski (nije baš ispravno reći crno-

bijeli), s vizualnošću, hardverom, kadrovima i osvjetljenjem ravno iz perioda pred Drugi svjetski rat. Takvi su i likovi i odnosi među njima, Gwyneth i Jude su možda fulali pola stoljeća, toliko im *image* kasnih tridesetih leži. Sve je to sasvim uspješno i s humorom režirao Kerry Conran, za koga nisam do sada čuo.

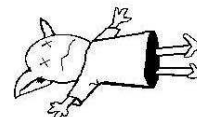
Problem može biti u nečem drugom.

Naime, da bi se *Sky Captain* moglo razumjeti, mislim da je navedeni kulturološki *background* skoro pa neophodan. Koliko je kod nas ljudi vidjelo američke filmske

serijale? Tko je imao prilike čitati rani američki SF i općenito pulp prozu, ne iz Zlatnog doba, nego prije? Sa svim tim herojima, često baš avijatičarima, vitezovima tog doba? I odanim prijateljima i zanosnim junakinjama - vječnim zaručnicama? Da ne spominjemo zlokobne genijalce (obično njemačkog ili kineskog porijekla) sa svojim suludim planovima i nevjerovatnim izumima? (Nije da nije bilo dostupnih retro filmova; primjerice *Rocketeer* i *The Shadow*, op. ur.)

Bilo je to vrijeme kad su u širokoj javnosti avion i zračni brod pobuđivali ushit, raketa i uran bili mašta više nego stvarnost, robot kao riječ stara tek koju godinu, a biotehnologije na nivou doktora Moreaua. I moralne su podjele bile jednostavnije, dobro je bilo dobro, zlo je bilo zlo. Barem u filmovima, stripovima i romanima kakve je uspješno oživio Conran sa *Sky Captainom*.

Pretpovijest hrvatskog fandoma se nastavlja! Friendly Alien nam poput vremenskog putnika dočarava kako se stvarala CROZBiFanHistorija, odnosno hrvatske fandomske povijesti znanstvene beletristike i fantastike. To jest, povijest fanova hrvatske znanstvene beletristike i fantastike. Ili historijski hrvatski fandom znanstvene beletristike i fantastike... Dakle, saznajmo kako je zapravo SFERA trebalo biti nešto drugo. Ili ne....

KAKO JE SFERA DOBILA IME (ILI BAKA TREĆA)

Piše: Krsto A. Mažuranić

Tko je mlađi od četrdeset uopće si ne može zamisliti život u Yugi pedesetih. Tada su bile "normalne" stvari koje su danas nepojmljive. Na primjer, putovnica i putovanje u inozemstvo bili su *teoretski pojmovi*. "Preko grane" su putovali samo rijetki odabrani, i bjegunci-ilegalci. Možete li si zamisliti da nemate pojma kako zvuči pop-glazba na engleskom jeziku jer je s radija ne čujete a u trgovinama ne da U.S.-gramofonskih ploča nema, nego je nezamislivo da bi ih uopće moglo biti!

(Nu, dobro, čulo se ljigu-kuruzu Franka Sinatru i Frankieja Lainea iz kajiboj-filmova - *Vlak u 15:10 za Yumu* - ali to se ne računa. Ljiga je uvijek bila ljiga.)

Moj je otac radio na željeznici pa je kao stručnjak za električni pogon išao u Italiju preuzeti prve električne lokomotive (ratne reparacije). Pa sam ga nacimao neka mi dofura ploče "najmodernije američke". A on mi je donio tri "singlice": Little Richard *Lucille*, Neil Sedaka *Oh Carol* i The Drifters *Save the Last Dance for Me*. (Još nisu bili izumili LP.) Potpuno je izvan ljudskog

poimanja kakve su to dragocjenosti bile... Poslije je u gimnaziji u razred išao Mišo Klarin, a otac mu je bio "prvi oficir stroja" na brodu pa mu s *navigavanja* nosio po nekoliko "singlica", uglavnom grčkih "London Label". Fats Domino, Brenda Lee, Bobby Darin, Johnny and the Hurricanes, Duane Eddy, The Champs, The Coasters. Ne mogu zamisliti što bi uopće danas mogao biti ekvivalent tim čudima.

Tada je nacionalni sport bio ići na more na ljetovanje pa "uloviti stranca", to jest sprijateljiti se s nekim iz Njemačke ili Austrije (drugih je bilo malo ili ništa), pa ti onda on za Božić pošalje "lastex gaće za kupanje" što je tada bio vrh vrhunac šminkeraja. Papci su se kupali u "maratonkama". Odatle su rimski vojnici i robovi i barbari u "špageti-spektaklima" (tipa *Samson protiv Herculesa*) što su se serijski koprodukcijski snimali u "Jadran filmu" a pola školsko-studentskog Zagreba honorarčilo kao statisti, ispod kostima nosili šarene-prugaste "lastex-gaće". (Nosili su i ručne ure, ali to je druga tema.)

Šezdesetih je moj frend R.S. sebi financirao studije ovako: našao je nekoga u Londonu pa mu s vremena na vrijeme u pismu slao novčanicu od 5000 dinara (to je bilo strogo protuzakonito, ali jedini način da pošalje novce jer pojam "devizne doznake" nije postojao.) Zauzvrat je s vremena na vrijeme poštom dobivao paket od po šest LP ploča (više od šest se smatralo "komercijalnim" pa je moralo na carinu). Te je LP onda prodavao po 10000 dinara komad. Pristojna placa je bila 80000. Od njega sam si kupio Garyja U.S. Bondsa, Timi Yuro i prvu Ninu Simone. Koliko sam samo honorarnoga znojno prolio da si to mogu priuštiti...

Onda su došle sedamdesete. To su bile neopisive godine.

Prvo, hladni rat je bjesnio svom žestinom pa je Yuga "dvije ovce sisala": em Zapadu pred nosom mahala zemljopisno-političkom pojavom kako je zadnja brana Rusiji da iziđe na toplo more-Mediteran, em se igrala lidera "nesvrstanih-zemalja u razvoju". Posljedica ovakve politike ni-vritni-mimo bila je da nas je cijeli svijet kreditirao-financirao (a to je došlo na naplatu u osamdesetima).

Drugo je malo kompliciranije: Yugići su pametniji od Mađara, Čeha, Bugara... pa su, logično, i naše komunjare bile pametnije od njihovih pa si nisu dale srati od Rusa. Pa su smislili ovo: ako je narod sit i može putovati kamogod hoće pustit će nas da na miru komunjarimo. (Ako živiš u relativnoj *Kaliforniji* usporedivo s bijedom u Češkoj, Mađarskoj, Bugarskoj... žmirit ćeš na činjenicu da je ta tvoja *Kalifornija* zapravo mizerija prema Austriji, Grčkoj... Sretan si da možeš u Trst pa na Ponterossu jeftino kupiti bofl traperice "rifljače" i skupo ih šverc-

prodati u Pešti.) A kad Zapad vidi kako je u nas med-mlijeko i blaženi mir oprostit će nam komunjarstvo i još će nas metati na nos gadnim diktatorima u *sovjetskome* svijetu. Možete li zamisliti kako se ljeti iz tjedna u tjedan u turističkom naselju Zagori kod Novog Vinodolskoga izmjenjuju *studijske grupe* od po sto Francuza da se na simpoziju uče *samoupravnom socijalizmu*? Ja si to ne moram zamisliti, ja vidio na svoje oči. Ludoga li svijeta.

(Ovo pišem zato da bi se mogli razumjeti događaji oko rođenja Cro-fandoma. Mnogi se ondašnji događaji danas jednostavno ne bi mogli dogoditi!)

Sve u svemu, poslije bijede pedesetih i mizerije šezdesetih odjednom je, s početkom sedamdesetih, život počeo nalikovati civiliziranom: preko noći si je svatko mogao priuštiti manje-više pristojan stan (svoj za smiješan inflacijski kredit ili još bolje, *stanarsko pravo* za smiješnu stanarinu), i auto (karikaturalni *Fićo*, ali i njime se moglo voziti kamogod vas volja) i svašta. Na primjer, jeftine knjige na engleskom iz uvoza.

(Usput, ovo "inflacijski" je išlo ovako: 1977. sam si kupio Citroen-"Dianu" - jasno, na kredit - za 6 milijuna dinara. 198recimo3. sam si klicu na kiosku za novine kupio "Matchboxov" modelčić "Diane" i platio ga - svi u jedan glas! - 6 milijuna dinara.)

Treće, to je doba bilo raj na zemlji za poduzetništvo, ali na sasma uvrnut način. Naime, sve je bilo "društveno", dakle "svačije", to jest "ničije". Pa zato nitko nije morao paziti hoće li neka ideja biti rentabilna ili će bankrotirati jer nijedno poduzeće nije moglo bankrotirati. Mogao si što god ti puhne u glavu pod uvjetom 1.) da nagovoriš nekoga "iz struktura", 2.) da nije

"kontrarevolucionarno i nesamoupravno" što god to značilo i 3.) da nije "nacionalistički".

U neko doba je "Mladost" u Gundulićevoj ulici otvorila knjižaru s uvoznim knjigama. Tada je to tako išlo: do jučer ništa, a danas stotine i stotine naslova na engleskom a za smiješnu cijenu! Prvo, tada su standardne cijene za *paperback* u Americi bile 20, 25, 40 centa. Pazite: centa! Ne 6 dolara kao danas, nego 40 centa! Drugo, tih 40 centa je maloprodajna cijena, dakle je "Mladost" te knjige nabavljala po velikoprodajnoj... Nikakvo čudo, onda, ako su te knjige koštale, preračunato, 8 kuna komad... (malo više od dnevnih novina...) Možete li zamisliti da si... štojaznam... sve tri knjige 'GOSPODARA PRSTENOVA' kupite za 25 kuna?! Nove, u knjižari, a ne rabljene, na sajmištu...

Zamislite: cijeli život ovisite o dvije-tri knjige iz davne edicije "Epoha", tu i tamo još ponešto pojedinačno, katkada poneki "Zeleni dodatak 300 čuda", nekoliko "Kentaura", poneka pripovijetka u *Savremenoj tehnici*, par godišta *Kozmoplova*, tri romana Bjažića i Furtingera i jedan Ritigov. Razgovaraš s nekim tko voli esef pa čas posla nabrojite sve što se može pročitati: Bradburyjevi *SREBRNI SKAKAVCI*, Heinleinov *SVEMIRSKI KADET*, Laumerova *ATOMSKA PRINCEZA*, i da sad ne duljim. A onda jednoga dana otvore knjižaru gdje s police možeš poskidati 20 Heinleinovih romana, i 20 Simakovih, i uopće, ima više pisaca nego što si do toga casa znao da je napisano knjiga. Čaća te zakart'o...

Dok si rekao "esef" Gundulićeva je stekla krug ovisnika. Kupovali smo knjige kao da su kikiriki. Eh, sad, nemaš baš svaki dan uza se veću svotu novca, i nije ti uvijek

spretno hodati okolo sa svežnjem od pet-tucet netom kupljenih knjiga. Pa je to onda išlo ovako: ovisnicima su prodavačice u stražnjoj prostoriji knjižare ispraznile jednu policu na kojoj je svaki imao svoje rezervirano mjesto. Potpuno neslužbeno! (Bili smo im simpatici.) Pa kadgod se sjetiš pročeprkaš po knjižari, izabereš što je toga tjedna došlo novoga, pa pohraniš otraga u svoj šturc. A kad se nakupi pedeset-sto knjiga dobiješ formular, odneseš ga u svoju firmu gdje radiš, tamo ti udare žig, pa to opet odneseš u Gundulićevu, knjige ti spakiraju i odneseš ih doma a dalje deset mjeseci otplaćuješ što si kupio. Ni ne osjetiš da otplaćuješ jer ti firma automatski usteže od place. A onda k'o manijak čitaš po dvije knjige na dan (i noć jer uopće ne ideš spavati dok se ne onesvijestiš).

S vremenom se, htio ne htio, ovisnici upoznaju.

Na primjer, Oliver (Franić) je pitao Branku (Baranović) koji su to ljudi koji kod nje kupuju esef. A ona mu ponudila da će mu pomoći *stupiti u vezu*. I tako, da ne duljim, jednoga smo se proljetnog dana 1975. Oliver i ja sastali u Kazališnoj kavani. Dva-tri sata bla-bla.

Sad valja razjasniti ovo: danas, tko se zanima za esef, začas može pronaći stotinu kolega na Internetu ili uživo u nekom od klubova ili nekoj od pola tuceta konvencija diljem Hrvatske i diljem godine - i u Australiji, ako mu se baš hoće. Naprotiv, 19recimo70. bio si SAM SAMCAT kao Pale sam na svijetu ili si možda imao jednoga frenda s kime si mogao porazgovarati o Heinleinu i međusobno si posuditi knjigu. Ali nisi imao orijentaciju je li taj tvoj interes za esef nekakva uvrnutost ili *tamo negdje* imaš istomišljenike? Nu, dobro, knjige i časopisi se tiskaju i prodaju, dakle,

ljudi se za to zanimaju, ali gdje su i koliko ih ima bila je zagonetka bez rješenja.

I tako smo Oliver i ja bla-blali, pa sam mu rekao kako se spremam otići u Vjesnik nagovarati ih neka pokrenu esef-mjesečnik. "Kako bi se zvao?" pita me Oliver. "Zašto se ne bi zvao "SFera"? Znaš - "era esefa", i "sfera interesa - esef" i tako." Tibokca! Koje li ideje. I tako je **Oliver Franić izmislio naziv "SFera"**. Ubrzo potom otišao je iz "Tesle" raditi u Siriju i tako je promašio da bude među PRABAKAMA.

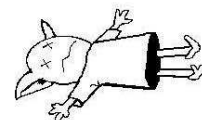
(Priča o Vjesnikovu mjesečniku u idućem nastavku.)

U Gundulićevoj su bile police s knjigama (ipak je to bila knjižara, zar ne?) ali je esef uglavnom bio posebno, odmah kod ulaza desno, na "vrtuljku". "Vrtuljak" je višekatni uspravni samostojeći valjak oko uspravne osovine pa stojiš i polako ga obrćeš kako razgledavaš knjige po "katovima" odozgor prema dolje ili obratno. Sve je dobro dok si sam, ali ako knjige razgledava još netko brzine obrtanja vam cesto nisu kompatibilne. Pa zaokreneš valjak a netko iza njega poviče, "Čekajte, nemojte još!" pa se ispričavaš, "Joj, oprostite, nisam vas vidio," pa se trudite uskladiti razgledavanje. Vojko Kraljeta tvrdi da smo se tako "sukobili" a ja sam mu preporučio zbirku Dicksonovih novela, "Uzmite si ovo, jako je dobro." Sjećam se "sukoba" kod vrtuljka, ali se ne

sjećam preporuke. Nu, valjda Vojko ima pravo. Činjenica je da sam bio opčinjen Dicksonovim pripovijetkama. Romani o Dorsaima su došli kasnije. Bilo kako bilo, njemu se svidjelo kako mu savjetujem što da si uzme pa smo počeli bla-bla, pa odnijeli svaki svoje knjige otraga u šturc i otišli nekamo na kavu... Pa sam mu ispričao o Frediju i Želimiru (o tome vidi u idućem nastavku) pa je Vojko inzistirao, "Zbilja, hajde, idemo osnovati klub. Daj, pozovi ljude, pa da počnemo posao." I tako je u jesen 1975. **Vojko Kraljeta pokrenuo osnivanje "SFere"**.

Posljedice svega ovoga bijahu da su "prabake" zagrebačkog-esef-navijaštva sedamdesetih osim nekoliko časnih iznimaka bile 1) čitatelji naveliko esefa na engleskom, i 2) situirani sredovječni! oženjeni!, zaposleni 30+godišnjaci: ing. kemije (Fred), kunsthistoričar (Želimir), arheolog (Vlado), graf. urednik Studija (Lujo), turist-agent (Bruno), liječnik (Darije), pravnik (Zdravko), šef INDOKa (Moja Beznačajnost): a nisu ni Vojko, Ivana, Pipo, Neven, Boris baš bili nevina djeca. (Oprostite ako sam koga izostavio. Pa da! Vojo: on je već radio u Filmoteci 16, i Vedran: za njega ne znam, nešto u republičkom Ministarstvu znanosti i Damir i Andrija i Nenad i bankar Drago i profa Čataj a Oliver je bio ing. elektrike). Baš prave geronto-bake. Sklone šali. A kakva je to šala bila.

Lijepi pozdrav, **Dobri Dotepenec, Sanobor**

Konvencionalni svjetovi: Essekon 2004.

"Parsekov" uwebničar i dalje harači po hrvatskim konvencijama. Ovaj put je u konvencijkom ugođaju otišao korak dalje nego inače, pa je upriličena i komuna....

OSJEČKA KOMUNA

Piše: Dalibor Perković

Na ovoljetošnjem Euroconu u Bugarskoj (vidi prošli broj "Parseka") skrenuli su mi pažnju na to o čemu se zapravo radi na SF konvencijama - ljudi nekoliko puta godišnje otputuju u daleki grad da bi tamo sreli ljude koje poznaju i s kojima se sreću na više-manje svim SF konvencijama, kako bi s njima pričali i družili se, ne nužno vezano uz sam događaj koji su, kao, došli posjetiti. Pa, to zvuči kao dobar opis koji bi mogao izvući ovogodišnji Essekon, održan u Osijeku od 5. do 7. studenog. Ako bismo kao kriterij uzeli upravo druženje, upoznavanje novih ljudi i susret sa starima koje dugo nismo vidjeli, neformalni razgovor o stvarima od zajedničkog interesa, onda bi se protekla osječka konvencija znanstvene fantastike mogla proglasiti dobrom konvencijom. Možda ne i dobro organiziranom, ali kako nisam upućen u te aspekte - a netko je *morao* potegnuti da bi se dobili osnovni resursi kao što su prostor, struja, grijanje, nešto uredskog materijala, hrana i piće - ne bih htio komentirati nešto o čemu nemam pojma. Osim toga, koliko znam, oni koji su zaista radili, odradili su svoj dio posla pošteno i

svaka negativna kritika pala bi na njihovu dušu, što ne bi bilo fer.

Međutim, ako bismo kao kriterij uzeli SF sadržaje, program, predavanja, radionice i slično, onda teško da bi se Essekon uopće mogao nazvati SF-konvencijom. Što se tamo uopće događalo? Zapravo, osim nekoliko sati koliko je trajala prezentacija/čitaonica, "konvencija" se svela na druženje za šankom i nekoliko stolova za kojima se igrao role-playing. Možda je problem bio u prostoru - jedna velika kino-dvorana s betonskim podom i oguljena od stolica ne nudi velike mogućnosti za raznovrstan program, ali izgledalo je da među posjetiteljima i nema onih koje bi zanimalo išta osim igara na ploči i CCG-a. Doduše, Osječanima u prilog ide to što tamo, koliko mi se čini, Magic the Gathering i srodne pošasti nisu pustile korijen kao u nekim drugim dijelovima Hrvatske.

No, krenimo redom.

Za razliku od prošle godine, kad sam se na svom prvom Essekonu pojavio sam samcat, k'o govno na cesti (ne računajući Futurin bračni par koji sam pronašao u vlaku i izgubio na kolodvoru), s preteškom vrećom za spavanje, ne znajući koga ću sresti, s kim ću

razgovarati, gdje ću spavati, ove godine sam krenuo u sklopu četveročlane ekspedicije koja je imala više-manje utvrđen program - smještaj, hrana, zabava, zapravo, cijeli paket-aranžman. Konvencija se održavala u istom prostoru kao i prošle godine, već opisanom bivšem kinu "Slavija" koje je, kad smo došli, bilo poluprazno - nekoliko stolova za kojima su se ljudi igrali, ili samo sjedili i pričali, šank i projektor koji je na obližnji zid projicirao - kako sam kasnije doznao - "tursku verziju Star Warsa". No, pustoš nije nam izgledala alarmantno - vjerovali smo da gejmeri imaju neka svoja vremena sastanka i da će se prostor popuniti, ako ništa drugo, onda barem sutra. No, sve skupa nam nije izgledalo pretjerano zanimljivo, tako da smo samo ušli, onjušili zrak (nije bio toliko zadimljen kao prošle godine) i pokupili se u stan predsjednice Vande koja je cijeloj našoj ekspediciji ponudila prenoćište.

I ne samo nama. Pokazalo se da je tokom vikenda u skromnom domu prve dame Gaie zaživjela prava mala osječko-zagrebačko-istarska SF komuna s jutarnjom kavom, zajedničkim kuhanjem ručka, zajedničkim hranjenjem, izlaskom i odlaskom na konvenciju. Subotnje jutro je prošlo u čekanju da Mihaela, novopečena SFerina ministrica informiranja, i Bernard, odgovarajuća verzija sir Humphreya, doduše, nešto manje suptilnog i efikasnog, napišu poziv novinarima na prezentaciju koja se treba održati u šest poslijepodne (iznenađujuće, ali novinari nisu došli); prijedodne smo iskoristili za šetnju do Tvrde - gdje smo, od svih mjesta, naletjeli na službenu povorku Ive Sanadera - dok smo poslijepodne Mihaela i ja, naravno, u zadnji čas, pripremili naš dio spomenute prezentacije tako da smo, nakon svega, doslovno otrčali na konvenciju.

5., 6. I 7. STUDENOGA 2004.
VRT HOTELA "ROYAL", KAPUCINSKA 15, OSIJEK
CIJENA ULAZNICE: 10 KN/DAN; 20 KN/VIKEND

IZLOŽBE	PRODAJA KNJIGA
PROJEKCIJE	TURNIRI (MAGIC, VAMPIRE TES, VS. SYSTEM)
PREDAVANJA	ROLEPLAYING

ORGANIZATOR:
UDRUGA LJUBITELJA
ZNANSTVENE FANTASTIKE
I FANTAZIJE

SPONZORI:
OptiSon d.o.o.

Zbog toga je jedini događaj na Essekonu koji se izravno ticao SF stvaralaštva započeo s malim zakašnjenjem, a održao se u prilično intimnoj atmosferi: osim članova Komune, jednog od predstavljenih autora i njegove bolje polovice, događaju je prisustvovao još točno jedan (brojkom: 1) posjetitelj. Vanda je porazgovarala s Marijem Berečićem o njegovoj zbirci "Željezna horda", dok je Mihaela predstavila "Biblioteku Sfera" te održala službeni razgovor s mojom malenkosću (nakon čega smo još jednom zaključili da bi moja malenkost mogla malo poraditi na svojim javnim nastupima). Uslijedila je čitaonica, zatim brbljaonica koja je trajala negdje do ponoći, nakon čega se većina ekipe pokupila što natrag u Komunu, što u čistište, među gejmerski svijet, kako bi i njima pokušali utrapiti koji primjerak. No, Osječani se nisu pokazali kao SFerina ciljana publika - od pet prodanih zbirki, četiri su otišle u Istru. Nakon što je Irena obavila

počasni krug nudeći po stolovima svoje usl... to jest, reklamirajući Žiljakovu zbirku riječima "dinosauri, kauboiji, lezbe-vampiri", zaključili smo da je u Komuni zabavnije i pokupili se natrag.

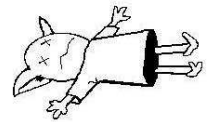
U nedjelju nismo ni otišli na konvenciju, nego smo, pod Mihaelinom zapovjednom kuhačom, prionuli na spravljanje zajedničkog nedjeljnog ručka, nakon čega je uslijedio antiklimaktični povratak u Zagreb.

Zaista ne mogu procijeniti koliko je sama konvencija bila *dobra*. Ustvari, organizacijski, bila je identična onoj prošlogodišnjoj - sveopće igranje tokom vikenda plus SF program u subotu navečer. Međutim, dok se prošle godine i u cijelom kinu "Slavija" i na SF galeriji našlo i više nego dvostruko više ljudi, ove godine su se, kao što sam spomenuo, svi posjetitelji prezentacije/čitaonice međusobno poznavali. Zanimljivo, nije se pojavio nitko od stare ekipe slavonskih fanova, a nije bilo ni burze

knjiga koja je prošle godine, ako ništa drugo, služila kao lijep dekor (kao što inače služe na SF konvencijama; hej, niste valjda mislili da izdavači dolaze na Sferakon kako bi nešto *prodali*? Prošle godine su gundali jer su ih izvukli u središnji hodnik tako da se nisu mogli zabiti u čošak i kartati belu jer su im stalno dolazili nekakvi čudni tipovi i kupovali knjige). Ako se u to uklopi i ovogodišnji nestanak RiKona (nadamo se privremen) s hrvatske konvencijske scene, slika ne izgleda nimalo svijetlo.

No, izgleda da stanovnicima Komune sama konvencija i nije previše trebala - bili smo cijelo vrijeme zajedno, na prezentaciju ionako nije došao nitko osim nas, a Predsjednica je izrazila spremnost da nas u istom sastavu ugosti i sljedeće godine, tako da, ako i ne bude Essekona, možemo održati naš program u stanu. Nama je bilo dobro, a kome ne odgovara, neka se potruži organizirati konvenciju po svom ukusu.

Neka živi Komuna!

Robert A. Heinlein

Znanstvena fantastika je spekulativna književnost u kojoj autor uzima kao svoj prvi postulat zbiljski svijet onakvim kao što ga znamo, uključujući sve utvrđene činjenice i prirodne zakone. Rezultat može biti krajnje fantastičan u sadržaju, ali to nije fantazija, to je legitimna - i često vrlo pomno promišljena - spekulacija o mogućnostima zbiljskog svijeta. Ova kategorija isključuje raketne brodove koje prave U-zaokrete, zmijske ljude s Neptuna koji žude za ljudskim djevama, kao i priče od autora koji su u skautima pali na polaganju vještastva iz deskriptivne astronomije.

IZVJESNOST PADANJA

Marina Jadrejić

Sjenke
 Naših budućnosti.
 Sjeme
 Našega raja.
 Zaziv
 Bremeňte prošlosti,
 Teret
 Nada bez kraja.

Sleti mi na dlan,
 Otruj mi srce,
 Otvori mi um,
 Opjevaj mi zvijezde.

Smrt
 Naših nadanja,
 Trulež
 Od svijesti.
 Izvjesnost
 Padanja.
 Čovjek jest!
 I?

OSTANAK

Krešimir Duić

sjene smrti
 kao želatina
 prazna ljuštura
 na obali
 vječnog mora

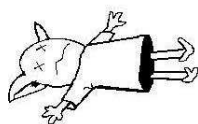
rožnatost
 posljednjeg
 ličinka
 pišti
 pod
 oblakom
 ničega

ZAŠTO

Krešimir Duić

Što si?
 Odakle si došao?
 Toliko ličiš Njemu
 Toliko blizak Ništavilu.

(2003.)

Od ovog broja počinjemo s objavljivanjem priloga za bibliografiju hrvatske znanstvene fantastike; zahvaljujemo Igoru Tabaku za prebacivanje bibliografije u elektronički format.

BIBLIOGRAFIJA HRVATSKOG SF-a

Sastavio: Živko Prodanović

Građa za bibliografiju hrvatske znanstveno-fantastične književnosti /pripovijetke, novele i romani/ objavljene u knjigama do 1945.godine.

Posvećeno Vjenceslavu Novaku, piscu koji je prvi u hrvatskoj književnosti potražio druga razumna bića u dubinama svemirskog prostranstva.

I. BIBLIOGRAFIJA

1. VJENCESLAV NOVAK: PAVAO ŠEGOTA

Zagreb 1888. Naklada Matice Hrvatske. Zabavna knjižnica Matice Hrvatske. Svezak CVII-CIX. Pag. 6-203 /204/ str.¹ m8°.

Knjiga je uvjetno uvrštena u ovu bibliografiju hrvatske znanstveno-fantastične književnosti. U romanu autor na dva mjesta kroz razgovor i razmišljanje govori o drugim razumnim bićima u Svemiru kao nužnoj i znanstveno mogućoj činjenici.

2. M.O. i Z.V.: TRGOVINA IDEJA

Zagreb /1901./². Tiskom Prve hrvatske radničke tiskare. Pag. 39 /40/ str. Omot ornamentiran. 8°.

M.O. i Z.V. su inicijali pisaca Milana Ogrizovića i Zvonimira Vukelića.

3. M.O. i Z.V: NOVA TRGOVINA IDEJA. Satirička fantazija u 5 knjiga.

Zagreb 1902. Naklada autora. Tiskano u Prvoj hrvatskoj radničkoj tiskari. Pag. 167 /168/ str. s vinjetama. Omot ilustriran u boji, s nekoliko slika, priloga i bilježaka u tekstu. v8°.

RFM /Rudolf Franin Mader/ nije u pravu kada u knjizi *Znameniti i zaslužni Hrvati*, Zagreb 1925. na stranici 285. tvrdi da su Milan Ogrizović i Zvonimir Vukelić *Trgovinu ideja* tiskali 1900. godine, a *Novu trgovinu ideja* 1903. godine.

4. FRAN GALOVIĆ : ZAČARANO OGLEDALO

Zagreb 1913. Naklada Društva hrvatskih književnika. Suvremeni hrvatski pisci - redovita izdanja Društva hrvatskih književnika, knjiga 25. Uređuje za Odbor Nakladnog fonda DHK u Zagrebu Julije Benešić. Pag. 5-130 /132/ str. i fotografija pisca. 8°.

Prema V.D. u knjizi "Znameniti i zaslužni Hrvati", Zagreb 1925. stranica 90. puno ime autora je Franjo Galović.

Netočan je podatak Aleksandra B. Nedeljkovića u knjizi *Naših 110 SF godina*, Beograd 1983. stranica 4., da je izdavač ove Galovićeve knjige Savez hrvatskih pisaca. Takav savez ili udruga pod tim nazivom nikada nisu postojali. U *Bibliografiji* objavljenoj u "Andromedi 3", almanahu naučne fantastike, Beograd 1978. kao izdavač ovog izdanja pogrešno se navodi "Suvremeni pisci". Također je sasvim proizvoljan i

netočan podatak objavljen u *Bibliografiji* u fanzinu "Meteor", br.25, Subotica 1988. strana 8, da je "Začarano ogledalo" tiskano pod naslovom "Ogledalo" i to kao izdanje Binoze, Zagreb 1940. i kao izdanje Hrvatskog izdavačkog i bibliografskog zavoda, također u Zagrebu 1940. godine.

5. JOS. KULUNDŽIĆ: LUNAR

Beograd 1921. Naklada Sveslavske knjižarnice. Biblioteka "Albatros", svezak 4. Uređuju Stanislav Vinaver i Todor Manojlović. Naslovni crtež Petar Dobrović. Predgovor Zdenko Vernić. Latinicom i na str. 3 ćirilicom. Pag 6-156. str. m8°.

Jos. Kulundžić punim je imenom Josip Kulundžić.

Nije točan podatak Zorana Živkovića objavljen na stranicama 119 i 123 u članku *Jugoslavija*, časopis "Sirius", br. 159/160, Zagreb 1989. da je Kulundžićev roman tiskan 1922. godine.

6. I. GRBAVAC: TAJINSTVENI MARSIJANCI

Zagreb 1924. Tisak Z. Pećnjak. 16°. Sv. 1. 30 str. Izlazilo u svescima.

Izvor: Građa za hrvatsku retrospektivnu bibliografiju knjiga 1835-1940. Knjiga 5, Zagreb 1985. Nacionalna i sveučilišna knjižnica.

7. VLADIMIR NAZOR: CRVENI TANK

Izašlo u knjizi Vladimir Nazor: *Svjetionik i crveni tank*. Zagreb /1924./.. Naklada St. Kugli Knjižara kraljevskog sveučilišta i Jugoslavenske akademije u Zagrebu. Vladimir Nazor: *Nove priče*, svezak treći. Pag, 9-39 /40/ str. Omot ilustriran. 8°.

Pripovijetka *Crveni tank* može se razvrstati i kao simbolička fantazija.

8. DOBROSLAV JURJEVSKI: LETEĆA LAĐA

Koprivnica 1924. Knjižara Vinka Vošickog. Pag. 134 /136/ str. Omot ilustriran. v8°.

Dobroslav Jurjevski je pseudonim pisca Joe S. Rendulića.

Pogrešan je navod Zorana Živkovića objavljen u članku *Jugoslavija* u časopisu "Sirius", Zagreb 1989. na 119. stranici da je roman "Leteća lađa" tiskan u periodici.

9. VJENCESLAV NOVAK: SVET VOLA - MORE ČEKA. Roman primorskeho studenta v Praze. /Pavao Šegota/

Praha 1925. Prel. Karel Čvančara. Českomoravske podniky tiskarske a vydavatelске. 224 str.

Izvor: Stanislava Sykorova: *Hrvatska književna djela u češkim prijevodima od 1560. do 1990. godine s dodatkom za period od 1990. do 1999. godine*. Članak S. Sykorove tiskan je u "Pet stoljeća hrvatske knjige u Češkoj", Zagreb i Prag 2000. Nacionalna i sveučilišna knjižnica /Zagreb/ i Narodni knihovna České Republiky /Praha/.

Vidi napomenu uz izdanje Vjenceslav Novak: Pavao Šegota, Zagreb 1888.

10. MLADEN HORVAT: ZELENE OČI

Izašlo u knjizi Mladen Horvat: *Strah*. Zagreb /1925./.. Vlastito izdanje. Naslovni list crtao prof. M. Uzorinac. Pag. 4-69 /70/ str. Tisak "Tipografija" d.d. Zagreb. 8°.

M. Uzorinac je Mirko Uzorinac.

11. MLADEN HORVAT: MURI MASSANGA, Roman čovjeka koji je osvojio svijet.

Zagreb /192?./.. Naklada Knjižare St. Kugli. Naslovni list i ilustracije od

akademskeg slikara g. O.A. Pag. 3-156 /158/ str. i 2 lista sa slikama. Omot. 8°.

O.A su inicijali slikara Otokara Antoninija.

U tekstu Zvonimira Furtingera "Počeci naučne fantastike", objavljenom u Andromedi 2, almanahu naučne fantastike, Beograd 1977. na stranici 377. krivo je napisan naslov - "Muri Masanga". I Zoran Živković u članku "Jugoslavija" u časopisu "Sirius" br.159/160, Zagreb 1989, na stranici 119 pogrešno piše naslov ove knjige - "Muri Masanga".

12. SLAVKO BATUŠIĆ: ZBILO SE ČUDO U GRADU

Izašlo u knjizi "Odabrane novele savremene hrvatske proze". Zagreb 1930. Izdavač i odgovorni urednik Josip Svečenski. Biblioteka savremenih pisaca 1-2, Naslovni list i fotomontažu izradio Ljubo Babić. Na ovitku knjige piše i drukčiji naslov - "Savremena hrvatska proza". Pag. 5-216 str. 8°.

13. SLAVKO BATUŠIĆ: ZBILO SE ČUDO U GRADU

Zagreb 1930. Tisak i naklada Jugoslavenske štampe d.d. Pag. 3-39 /40/ str. 8°.

14. DOBROSLAV JURJEVSKI: OTMICA KAPETANA SINBADA. Avanturistički roman iz života američkih Hrvata.

Zagreb 1930. Naklada Zaklade tiskare "Narodnih novina". Zabavna biblioteka XL

kolo, knjiga 483. Uređuje dr. Nikola Andrić. Pag, 3-183 /184/ str. m8°.

Dobroslav Jurjevski je pseudonim pisca Joe S. Rendulića.

15. IVO RUKAVINA: ZEPPELINOM OKO SVIJETA, Povijesni podvizi i pustolovine iz god. 1929.

Zagreb /1930./. Tisak i naklada Knjižare St. Kugli. S 19 slika, ilustrirao Andrija Maurović. Pag, 7-185 /186/ str. 8°.

Znanstveno-fantastični element romana sadržan je u izumu lijeka "vitalin".

Puno ime autora je Ivan Rukavina.

U knjizi "Dečja i omladinska knjiga", Beograd 1933. na stranici 64 napravljena je manja greška kada se naziv knjige navodi kao "Zepelinom oko svijeta".

16. SLAVKO BATUŠIĆ: ZBILO SE ČUDO U GRADU

Izašlo u knjizi Slavko Batušić: Čuda i čarolije. Zagreb 1931. Vlastita naklada. Pag. 7-190 /194/ str. 8°.

Od ovog izdanja tiskan je ograničen broj numeriranih i uvezanih primjeraka.

1. U zagradi je stvaran broj stranica
2. U nekim izdanjima godina tiskanja nije izričito navedena. U zagradi godine do kojih se došlo iz drugih izvora.

PARSEK je paradoksalno-sekularno glasilo SFere, Društva za znanstvenu fantastiku, Mesnička 1, 10000 Zagreb.

Izlazi. Bibliografiju prebacio u virtualni svijet: Jegor. Svi prilozi vlasništvo i copyright autora. Uredio i prelomio:

Boris Švel. Naslovnica: Boyan